

6/1.2 Organizacja ewakuacji

Wiele zdarzeń i sytuacji stwarza zagrożenie dla zdrowia i życia człowieka. Pożar, zamach terrorystyczny, wypadek komunikacyjny, uwolnienie do otoczenia toksycznych związków chemicznych, katastrofa budowlana lub działanie sił natury mogą wymusić ewakuację. Umiejętność znalezienia się w takiej nietypowej sytuacji stwarzającej zagrożenie, prawidłowa ocena skali zjawiska i znajomość sposobów przeciwdziałania w większości przypadków decyduje o bezpieczeństwie obywateli. Im szybciej uda się ocenić zagrożenie, tym łatwiej podjąć prawidłową decyzję o ewakuacji, właściwie wybrać drogę ewakuacji i zwiększyć szanse na przeżycie. Szybkość ewakuacji z budynku lub terenu zagrożonego, znajomość jego układu komunikacyjnego, liczba próbnych ewakuacji, umiejętność odczytania oznakowania dróg ewakuacyjnych, wykorzystanie zarejestrowanych w pamięci informacji, znajomość sygnałów oznajmiających o konieczności ewakuacji pozwalają działać odruchowo, zwiększając tym samym szanse na uratowanie wszystkich osób. Ważna jest umiejętność opanowania emocji, nieulegania panice, współdziałania z innymi osobami opuszczającymi budynek lub teren oraz aktywna współpraca z ratownikami, znacznie przyspieszająca ewakuację. Dlatego też poruszając problematykę ewakuacji, nie należy zapominać o bardzo ważnym elemencie, jakim jest instrukcja bezpieczeństwa pożarowego. W dokumencie tym winny być zawarte między innymi sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru i innego zagrożenia zgodne z przewidywanym scenariuszem pożarowym. Istotne jest, aby zapisy instrukcji bezpieczeństwa pożarowego oraz algorytmy działania systemów zabezpieczeń spójnie realizowały założenia scenariusza pożarowego. Ustalenie sposobów postępowania na wypadek powstania pożaru lub innego zagrożenia to jeden z podstawowych punktów instrukcji. Prawidłowe opracowanie tego zagadnienia, poparte praktycznymi ćwiczeniami w celu sprawdzenia przyjętych założeń, może zdecydować o życiu ludzkim. Istotą, a zarazem celem tego zagadnienia, jest stworzenie systemu organizacji działania uruchamianego w przypadku zagrożenia. W zależności od indywidualnych cech każdego obiektu oraz uwarunkowań lokalnych powinny być opracowane algorytmy działania dla poszczególnych osób, z określeniem struktur organizacyjnych, które nie muszą pokrywać się ze strukturami organizacyjnymi normalnie istniejącymi. Przykładowo w obiekcie hotelowym w sytuacji zagrożenia kierownikiem akcji ratowniczej do czasu przybycia jednostek PSP może być np. recep-

**Instrukcja
bezpieczeństwa
pożarowego**

cjonista, którego polecenia wykonują wszyscy inni pracownicy, niezależnie od tego, czy są pracownikami działu recepcji czy też nie. Wspomniane algorytmy działania powinny być opracowane w formie zwięzłych, jednoznacznie brzmiących punktów, określających „krok po kroku”, jak postępować w konkretnych sytuacjach. Prawidłowe opracowanie sposobów postępowania i zharmonizowanie ich z działaniem technicznych systemów zabezpieczeń będzie miało decydujący wpływ na skutecznie przeprowadzoną ewakuację.

Na zagadnienia o charakterze organizacyjnym ewakuacji w ramach opracowanej instrukcji winny się składać:

- zadania i obowiązki osób odpowiedzialnych za poszczególne obszary, np. kierowników wydziałów, kierowników komórek organizacyjnych i innych, zgodnie ze schematem organizacji,
- wyznaczenie dla poszczególnych obszarów tzw. zespołów ewakuacyjnych w składzie kilku osób, wyodrębnionych ze stałych pracowników firmy, które to zespoły będą miały za zadanie poprowadzenie ewakuacji osób i mienia zgodnie z opracowanymi dla nich scenariuszami i w różnych wariantach, w zależności od przewidywanych sytuacji.

Zespoły ewakuacyjne

Powołane instrukcją zespoły ewakuacyjne stanowić powinny grupy osób wybranych, wyznaczonych przez kierownictwo jednostki organizacyjnej, osób o szczególnych predyspozycjach pod względem zachowania się w chwili zagrożenia oraz osób, które kilkakrotnie przeprowadzały ćwiczenia wewnętrzne na obszarze, który będą chronić i obsługiwać, kończąc ten cykl przygotowawczy przeprowadzeniem pełnej ewakuacji wszystkich osób w obszarze chronionym. Funkcje osób będących członkami zespołów ewakuacyjnych są szczególne i ważne. Wymienić tutaj należy takie przypisane im zadania jak znajomość stanu osobowego załogi, znajomość kierunków opuszczania obiektu, znajomość miejsca koncentracji po przeprowadzonej ewakuacji, umiejętność sprawdzenia w trakcie ewakuacji miejsc potencjalnego pozostania osób, umiejętność udzielania pierwszej pomocy medycznej, sposób przekazania informacji o liczbie osób ewakuowanych z obiektu, gaszenie powstałego pożaru za pomocą podręcznego sprzętu gaśniczego itp. Zakres opracowywania scenariuszy ewakuacyjnych powinien być oparty na przynajmniej trzech założeniach. Są to powstały wypadek indywidualny bądź zbiorowy, powstanie pożaru, wybuchu lub awarii przemysłowej, lub atak terrorystyczny.

Efektom przygotowań do postępowania w stanach zagrożeń w niektórych obiektach, takich jak muzea czy szpitale, o czym stanowią

przepisy szczególne, powinno być opracowanie planu ewakuacji obiektu. Plan ewakuacji powinien składać się z części opisowej (obejmującej zasady organizowania akcji ewakuacyjnej i obowiązki jej uczestników) i graficznej. Część graficzna powinna ukazywać plan zagospodarowania terenu, rzuty poszczególnych kondygnacji i kierunki przemieszczania się.

Podstawą opracowania planu ewakuacji jest szczegółowa analiza technicznych warunków ewakuacji, obejmująca:

- lokalizację obiektu,
- liczbę osób przebywających w poszczególnych pomieszczeniach obiektu,
- usytuowanie i sposób wydzielenia pożarowego klatek schodowych i poziomych dróg ewakuacyjnych,
- liczbę wyjść z budynku i długość dojść do nich z poszczególnych pomieszczeń,
- kierunki przemieszczania się ludzi i miejsca ich gromadzenia.

Plan ewakuacji winien być umieszczony w miejscu widocznym dla wszystkich zainteresowanych (pracowników, gości, podopiecznych). Wymaga on bieżącego aktualizowania w przypadku wystąpienia jakichkolwiek zmian w stanie technicznym obiektu i składzie personalnym instytucji.

W rozporządzeniu w sprawie ochrony przeciwpożarowej prawodawca, podnosząc znaczenie przystosowania obiektu do bezpiecznej ewakuacji, podaje jako jedną z najważniejszych przesłanek uznania budynku za zagrażający życiu i zdrowiu ludzi właśnie warunki techniczne niezapewniające możliwości bezpiecznej ewakuacji ludzi, polegające w szczególności na:

- niezachowaniu określonych wymiarów poszczególnych odcinków drogi przeznaczonej do ewakuacji;
- występowaniu w pomieszczeniu strefy pożarowej zakwalifikowanej do kategorii zagrożenia ludzi ZL I lub ZL II albo na drodze ewakuacyjnej:
 - a) okładziny sufitu lub sufitu podwieszonoego z materiału łatwo zapalnego lub kapiącego pod wpływem ognia, względnie wykładziny podłogowej z materiału łatwo zapalnego,
 - b) okładziny ściennej z materiału łatwo zapalnego na drodze ewakuacyjnej, jeżeli nie zapewniono dwóch kierunków ewakuacji;

Plan ewakuacji

Uznanie budynku za zagrażający życiu i zdrowiu ludzi

- niewydzieleniu ewakuacyjnej klatki schodowej budynku wysokiego innego niż mieszkalny lub wysokościowego, w sposób określony w przepisach techniczno-budowlanych;
- niezabezpieczeniu przed zadymieniem dróg ewakuacyjnych wymienionych w przepisach techniczno-budowlanych, w określony w nich sposób;
- braku wymaganego oświetlenia awaryjnego w strefie pożarowej zakwalifikowanej do kategorii zagrożenia ludzi.

W przypadku stwierdzenia wymienionych wyżej uchybień organ PSP decyzją administracyjną wyłącza spod użytkowania obiekt bądź jego część niezapewniającą ludziom tam przebywającym bezpieczeństwa ewakuacji do czasu ich usunięcia. Jednakże organ ten powinien każdorazowo rozpatrywać te warunki indywidualnie dla poszczególnych obiektów, biorąc pod uwagę wszelkie elementy wpływające w nim na bezpieczeństwo ewakuacji. Decyzjom takim, zgodnie z przepisami art. 108 k.p.a., nadawany jest rygor natychmiastowej wykonalności.

Trzeba jednak dodać, że za zagrażające życiu ludzi nie są uznawane budynki wykonane na podstawie pozwolenia na budowę uzyskanego w okresie obowiązywania warunków technicznych z 1994 roku, których projekt budowlany został sporządzony zgodnie z nimi. To samo dotyczy tych budynków, w których po stwierdzeniu zagrożenia życia ludzi zrealizowano w pełni wskazania ekspertyzy uzgodnionej z komendantem wojewódzkim PSP, gdyż uzgodnienie komendanta oznaczało, że po realizacji wskazań ekspertyzy budynek nie będzie już zagrażał życiu ludzi.

Autor: Dariusz Markiewicz

Literatura

- 1) J. Piechocki, *Ewakuacja po nowemu*, Przegląd Pożarniczy 12/2003,
- 2) Praca Zbiorowa, *Zbiór referatów – sterowanie ewakuacją za pomocą nowoczesnych urządzeń technicznych*, SITP Oddział Wielkopolski 2005.
- 3) W. Cholewa, *Wymagania techniczne dla oświetlenia awaryjnego*, Przegląd Pożarniczy 3/2004.
- 4) M. Bielicki, M. Wawrzynowicz, *Osoby z dysfunkcjami a postępowanie ratownicze podczas pożaru*, S.A.PSP Poznań 2004.

- 5) M. Sołdecki, *Systemy zabezpieczenia przeciwpożarowego a prowadzenie działań ratowniczo-gaśniczych*, Przegląd Pożarniczy 8/2002.
- 6) Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 75, poz. 690).
- 7) Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 kwietnia 2006 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (Dz. U. Nr 50, poz. 563).
- 8) Polska Norma PN-EN 1838:2002 Oświetlenie awaryjne.
- 9) Polska Norma PN-N-01256-5 Znaki Bezpieczeństwa. Zasady umieszczania znaków bezpieczeństwa na drogach ewakuacyjnych i drogach pożarowych.
- 10) Polska Norma PN-92/N-01256/02 Znaki Bezpieczeństwa. Ewakuacja.